

INTRODUCCIÓ

El dia 20 de novembre de 1990 s'acompleixen cinc-cents anys de la irrupció en el panorama de la narrativa de ficció europea d'una obra singular, el *Tirant lo Blanc* de Joanot Martorell i Martí Joan de Galba. Amb ella, a partir d'una intel·ligent combinatòria d'elements procedents de la tradició narrativa medieval i d'altres que ja poc o res tenien a veure amb aquesta, els autors aconseguiren cloure definitivament el model dominant de relat medieval que havia circulat fins aleshores —l'inspirat en els cicles legendaris de la «matèria de Bretanya»— i obrir el camí del gènere literari que havia de gaudir de més fortuna fins als nostres dies: la novel·la moderna.

Quan el ritual de les magnes commemoracions històriques sembla ser un tret definidor d'aquesta darrera dècada del mil·lenni (750 aniversari del naixement del poble valencià, cinquè centenari de la ciutat d'Alacant, cinquè centenari del descobriment d'Amèrica...), era inevitable i, sens dubte, desitjable, aprofitar l'avinentsa per celebrar amb tots els honors el cinquè centenari de la publicació del *Tirant* i contribuir així a la difusió, com més àmplia i generalitzada millor, d'aquesta fita cabdal de les lletres universals i, com no, obra mestra de la literatura catalana alhora que màxim exponent llibresc del «segle d'or» valencià.

Els diversos números monogràfics de revistes dedicats al *Tirant* que van apareixent i encara apareixeran al llarg d'aquest any i del pròxim, els cicles de conferències, jornades i congressos relacionats amb la temàtica, l'allau d'edicions divulgatives de l'obra i, molt especialment, l'edició crítica encomanada per la Generalitat Valenciana al professor Albert Hauf, palesen els resultats força positius que el pretext commemoratiu ha possibilitat. És en aquest context on s'explica el present número de L'AIGUADOLÇ, el *dossier* del qual ofereix als lectors tres variades aportacions a l'estudi de la novel·la de Martorell, que han escrit *ad hoc* per a l'ocasió Albert Hauf, Maria Jesús Rubiera i Daniel Sau.

El professor Hauf, en el seu treball «Artur a Constantinoble. Entorn a un curiós episodi del *Tirant lo Blanc*», incideix sobre una de les qüestions més inquietants que suscita l'obra, com ho és la de la inclusió en ella, caracteritzada habitualment com un text de faïçó «realista», d'un micro-relat fantàstic que ens remet a la matèria de Bretanya, tot just el filó temàtic que la nostra novel·la clou i supera. L'autor, després de fer un sumari de les aportacions anteriors al mateix tema —M.ª Rosa Lida (1959), R. Brummer (1962), S. Roubaud (1975) i M. de Riquer (1979)—, incardina l'episodi en la tradició literària, atorgant-li el caràcter de *topos*, alhora que esbrina, amb una lucidesa plausible, els possibles *sens* i lògica funcional que aquest micro-relat pot arribar a assolir en un conjunt novel·lesc on, a primera vista, no deixa de resultar un pèl xocant pel seu caràcter fantàstic.

Per la seua banda, la professora Rubiera planteja un aspecte pràcticament inèdit en la bibliografia sobre el *Tirant*: l'estudi i caracterització dels «moros» —genèricament i vulgar considerats— que apareixen a la novel·la. Des de la seua formació d'arabista l'autora efectua una anàlisi que li permet sostenir una doble tipologia dels personatges i dels universos «moros» del text valencià, la causa de la qual rauria en l'existència de dos autors diferents amb interessos literaris no sempre idèntics ni convergents. Així, doncs, mentre que les parts atribuïdes tradicionalment a Martorell palesen una voluntat realista que l'hauria portat a crear un univers literari «moro» a partir dels models reals que li oferia la realitat mudéjar valenciana del seu temps, les parts atribuïdes a Galba —molt especialment l'episodi d'Àfrica— reflecteixen una gran descurança i manca de documentació per part de l'autor a l'hora de configurar literàriament els personatges i els mons culturals «moros». De retruc, l'article ve a ratificar, bé que des d'una altra perspectiva, l'assumpte de la doble autoria que, ja en 1954, J. Coromines havia proposat a partir de la diferenciació estilística de la novel·la. Al seu entorn, qüestiona la tesi d'un hipotètic aprofitament de «fonts orientals» en l'elaboració del *Tirant*, en contra del que havia proposat S. Bosch (1949-50).

Daniel Sau, en «El mar en el *Tirant lo Blanc*», reprén el tema de la ubiqua relació de la novel·la amb el mar i, més en concret, amb la Mediterrània, que ja havia iniciat Julio Guillén (1968 i 1969). L'autor imbrica el paper rellevant del mar en la narració amb la realitat històrico-social de la Corona Catalano-Aragonesa en el moment concret de redacció del *Tirant*, alhora que en destaca la funcionalitat plural i diversa en el discurs narratiu: el mar com a via de comunicació, com a escenari de guerra, com a imatge metafòrica o literària... Però, sobretot, s'interessa a oferir-nos una tipologia dels viatges marítims que es donen al *Tirant* a partir d'una anàlisi dels components estructurals que els tipifiquen, i a destacar el valor documental de la novel·la per apropar-nos a un coneixement més exacte del món mari-

ner a la fi de la nostra Edat Mitjana (tipologia dels homes de mar, llenguatge mariner...).

Tot plegat constitueix un repertori bastant original que, n'estic convençut, lluny de reiterar altres aportacions a les quals tindrem ocasió d'accedir dins aquest any commemoratiu del *Tirant*, formaran amb aquestes un sòlid conjunt d'estudis i recerques indispensable per al millor coneixement i, al capdavant, per al millor aprofitament de lectura d'aquest digne monument literari de Martorell i de Galba.

RAFAEL ALEMANY

«Veus ací amor e dolor». (Capítol 67)